

I. Lavrova

SOCIAL AND CULTURAL CHANGES IN ARGENTINA IN TERMS OF ECONOMIC REFORMS 90'S OF THE TWENTIETH CENTURY

The article traces the changes that have occurred in the life of Argentine society in the transition to a market model of economic development. The connection between the main directions of reform (privatization, trade liberalization, deregulation) and social change (income inequality, unemployment and poverty, social disintegration).

Key words: *unemployment, poverty, economic reform, employment, poverty, labor, social structure.*

© I. Лаврова

Надійшла до редакції 05.09.2012

УДК 355/02/(478)

**ВІЙСЬКОВА ПОЛІТИКА
РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА 1991-2011 рр.****БОГДАН ЛЕВИК,**

*кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник
Національного університету "Львівська політехніка"*

У статті поданий військово-історичний аналіз передумов створення Збройних сил Молдови, її військової політики в регіоні та на міжнародній арені. Проаналізовані основні державні законодавчі акти, які забезпечують військову безпеку республіки. Охарактеризовано військовий потенціал. Окреслені україно-молдовські відносини.

Ключові слова: *Збройні сили Молдови, військова політика Молдови, військова безпека Молдови, україно-молдовські відносини.*

Постановка проблеми. Молдова - одна з п'ятнадцяти союзних республік, яка отримала свободу вибору після розпаду СРСР. Обравши конституційно закріплений нейтралітет, країна отримала завдання самостійно забезпечити національну безпеку та її складову військову безпеку для захисту своїх національних інтересів. В умовах військово-політичного конфлікту із самопроголошеною Придністровською молдавською республікою, конфлікту з автономною Гагаузією, наявності на території російських військових підрозділів, впливу Росії на зовнішньополітичний вибір, наявності економічної кризи, енергетичної загрози Молдова зуміла вистояти 20-річний період і зберегти свою незалежність. Історичний досвід Республіки Молдова потребує дослідження різними фахівцями, у тому числі й істориками.

Аналіз останніх досліджень, виділення невирішених питань. Серед українських дослідників військово-політичний курс, історичні перспективи, україно-молдовські, румуно-молдовські, російсько-молдовські взаємовідносини, співпрацю Молдови з НАТО, розвиток і сучасний стан Придністровського конфлікту, роль Молдови в ГУАМ, місце та значення республіки в Чорноморсько-Каспійському регіоні, формування Збройних сил досліджували В. Боечков, О. Ганжа, Б. Захарчук, С. Гакман, С. Григоришин, А. Ілащук, А. Мошес, Г. Перепели-

ця, В. Твердохліб, О. Волович, В. Мошняга, О. Нантой, Г. Тищенко [1-11]. Однак серед зазначених робіт бракує висвітлення військово-історичного аспекту створення та формування військово-політичного сектора Республіки Молдова в пострадянський період.

Мета роботи полягає в хронологічному аналізі військово-політичних подій у Молдові в 1991-2011 роках у ракурсі забезпечення військової безпеки країни.

Виклад основного матеріалу. Молдова - парламентська республіка, яка межує з Україною та Румунією. Довжина україно-молдовського кордону становить 939 км. Територія республіки складає 33,84 тис. кв. км, поділена на 32 райони, 3 муніципалітети й 2 автономних утворення (Гагаузія та самопроголошена Придністровська молдавська республіка - ПМР). Найбільші ріки - Прут та Дністер. Республіка має вихід до Чорного моря через гирло Дунаю. Морська берегова лінія становить усього 200 метрів. У період 1924 - 1940 рр. Молдавська Автономна Радянська Соціалістична Республіка входила до складу УРСР. Населення республіки Молдова за даними 1998 р. становило 4,4 млн осіб, 2004 р. - 3,383 млн, за винятком населення ПМР, яке становить 0,5 млн.

20 травня 1989 р. було засновано Народний фронт Молдови (НФМ), який виступав за визнання

ідентичності румунської та молдавської мови. Програмною вимогою НФМ було об'єднання з Румунією. У міжнародному протистоянні головним питанням постала мова. Улітку 1989 р. у Кишиневі пройшли антирадянські мітинги під гаслом "Молдавія - молдаванам", "Валіза - вокзал - Росія". Незадоволення було спрямовано проти російськомовного населення. 31 серпня 1989 р. молдавську мову визнано єдиною державною. Із цього питання прийнятий Закон "Про повернення молдавській мові латинської графіки" [12]. 1989 р. у столиці Кишинів (Кишиневу) пройшли націоналістичні виступи, розпочалися масові заворушення, під час яких убили російського підлітка, спалили редакцію газети "Молода Молдавія", 7 листопада 1989 р. зірвали парад на честь Жовтневої соціалістичної революції, 10 листопада напали на приміщення МВС, поранили біля 100 міліціонерів [13].

25 лютого 1990 р. відбулись перші вільні вибори до ВР МРСР. Більшість у парламенті отримали представники НФМ, їх представники очолили всі 16 комісій. Російськомовна опозиція, яка в основному представляла промисловість Придністров'я, не могла чинити опору, тому 24 травня вийшла зі складу молдавського законодавчого органу. 2 вересня 1990 р. відбувся другий з'їзд народних депутатів Придністров'я, який проголосив створення Придністровської молдавської республіки у складі СРСР. Цю сецесію (відокремлення) згодом було схвалено на референдумі 1 грудня 1991 р. У листопаді 1990 р. були проведені вибори до Верховної Ради Придністров'я. Країна розділилась на молдаван, які ідентифікують себе як румуни, та молдаван і російськомовне населення.

27 квітня 1990 р. Молдова змінила радянську символіку, а 23 червня 1990 р. країна отримала назву Республіка Молдова. 1991 р. Молдова бойкотувала референдум про збереження Радянського Союзу, у тому ж році 27 серпня рішенням Великих Національних Зборів та парламенту було проголошено незалежність. У свою чергу Придністровська республіка виступала за збереження Радянського Союзу. Того ж дня Молдову визнали Румунія, Грузія і Туреччина. Усі три країни мали представників своїх народностей на території Молдови. США та Велика Британія не визнавали Молдови, послаючись на існування СРСР як суб'єкта міжнародного права. Усупереч цьому факту постсоціалістичні країни Болгарія, Угорщина та пострадянські прибалтійські республіки погодились визнати незалежність Молдови [14]. Після підписання 1 грудня 1991 р. Біловезької угоди про ліквідацію СРСР Молдову визнали Україна, Казахстан, Франція, Швейцарія, США, Аргентина й ряд інших країн [15]. Росія та її Президент Б. Єльцин фактично не визнали незалежності Молдови, вважаючи її суверенною державою, яка повинна підтримати створення СНД, що й зробив її перший президент Мірча Снегур в Алма-Аті 21 грудня 1991 р. Україна теж не поспішала визнавати незалежність Молдови. Перешкодою цьому був придністровський конфлікт та невизначені кордони.

До цих подій, у жовтні 1990 р., проголошено Гагаузьку республіку й призначено вибори до її Верховної Ради. Офіційна влада Молдови направила в Гагаузію активістів НФМ, "волонтерів" із Румунії, міліцію з метою зірвати вибори. Під час цієї акції були людські жертви. Ескалація була зупинена втручанням військ СРСР. Згодом, 23 грудня 1994 р.,

гагаузи одержали автономію, цей факт законодавчо визнав парламент Молдови [16, 17].

Президент Молдови (1990 р.) Мірча Снегур не підтримав НФМ у прагненні приєднатись до Румунії, він зайняв жорстку позицію щодо Придністров'я, де 150 тис. громадян мають російські паспорти та подвійне громадянство. На території республіки знаходяться російські військові підрозділи [18].

Республіка Молдова входить до ООН, ОБСЄ, МБРР, МВФ, СОТ, ЦЄІ, СНД. 10 жовтня 1997 р. Україна, Азербайджан, Грузія та Молдова в Страсбурзі підписали спільне комюніке, зафіксувавши рівень політичного зближення та практичної співпраці, започаткувавши консультативний форум ГУАМ [19].

Українсько-молдовські міжнародні контакти розпочаті 21 грудня 1991 р. Дипломатичні відносини встановлені 10 березня 1992 р. 23 жовтня 1992 р. між країнами підписано базовий "Договір про добросусідство, дружбу та співробітництво між Україною і Республікою Молдова" [20]. Україна на запрошення Молдови 1996 р. надала своїх миротворців на територію Придніпровської республіки й виступила гарантом миру на цій території. 1999 р. Україна, Молдова, Росія, керівники Придністров'я, представники ОБСЄ погодились із пропозицією України підписавши "План поетапного надання статусу".

Договір про звичайні збройні сили в Європі [21], вимагає виводу російського військового контингенту з території Молдови. Росія погодилась на вимоги ОБСЄ й розпочала виведення своїх військ із Тирасполя ще восени 1999 р., пообіцявши завершити його до 2004 р. Однак припинила виконувати свій план-графік, залишивши біля 2 тис. військовослужбовців та 40 тис. зброї і боєприпасів на території Придністров'я. РФ припинила виведення військ із двох причин: указаний договір не ратифікований Державною Думою РФ та державами-членами НАТО. Оперативна Група російських військ залишилась охороняти військові арсенали в с. Колбасне, 120 км на північ від Тирасполя. Крім цього, на території ПМР знаходяться миротворчі підрозділи ЗС РФ чисельністю до 300 військовиків. Така ситуація є загрозою для національних інтересів Молдови, бо законсервований військовий конфлікт може в будь-який момент набути характеру ескалації [22].

Конституція Молдови прийнята 29 липня 1994 р. Зміни до конституції вносились 19 липня 1996 р. та 5 червня 2000 р. За конституцією, республіка позаблокова, нейтральна країна (ст. 11). Повноваження парламенту можуть бути продовжені в разі війни та надзвичайних подій. Парламент затверджує основні напрямки внутрішньої й зовнішньої політики держави, військову доктрину, державний бюджет, оголошує мобілізацію та військовий стан (ст. 87). Президент призначає Головнокомандувача Збройних сил [23].

Військова доктрина Республіки Молдова була прийнята парламентом республіки 6 червня 1995 р., має оборонний характер і виходить із положення постійного нейтралітету. Молдова у випадку військової агресії залишає за собою право звертатись по допомогу до міжнародних організацій. Республіка готова брати активну участь у побудові єдиної міжнародної системи колективної безпеки. Молдова створює військовий потенціал, який достатній для забезпечення військової безпеки держави. Республіка Молдова виступає проти війни як засобу досягнення військово-політичних цілей, ніколи не почне першою війну, не висуває й не визнає територіальних

претензій. Ця редакція Військової доктрини 1995 р. передбачала, що до складу Збройних сил входять Національна армія, прикордонні війська та війська карабінерів. Передбачений демократичний, цивільний контроль в оборонній сфері та повна департизація армії [24].

Основою для державної політики у сфері національної політики служить Концепція національної безпеки (КНБ), яка складається з трьох розділів та 10 статей і розроблена на основі Конституції та Військової доктрини. Основними принципами концепції є мирне вирішення конфліктів, без застосування сили; недоторканість кордонів, статус постійного нейтралітету; недопущення розміщення на своїй території збройних сил іноземних держав; відсутність імовірного противника. Основним суб'єктом забезпечення національної безпеки виступає держава. Концепція дає визначення поняття "військова безпека" як частини національної безпеки, що становить військову захищеність держави від зовнішніх і внутрішніх військових загроз шляхом проведення оборонної політики, створення збройних сил, здатних відбити можливу збройну агресію. Інтеграцію у Європейський Союз та отримання статусу члена ЄС у Концепції розглядають як гарантію національної безпеки. Документ перераховує загрози національній безпеці, серед яких основні: Придністровський конфлікт, ризики міжетнічних сутичок, прояви міжнародного тероризму, можливості настання економічної кризи, енергетична залежність від іноземного монополіста. Через конституційно задекларовану нейтральність Молдова не переслідує мету членства в НАТО, тому співпраця з Альянсом будеться на суто прагматичних основах. Концепція передбачає поетапне реформування системи національної безпеки, у тому числі її військово-оборонну складову. КНБ РМ передбачає конкретні механізми участі громадян у забезпеченні національної безпеки шляхом створення асоціацій у правоохоронній сфері, суспільних секцій при військових формуваннях, ефективного цивільного контролю за Збройними силами. Після прийняття концепції передбачена розробка та затвердження Стратегії національної безпеки та Національної військової стратегії [25].

2000 р. у Молдові відбулась зміна державної форми правління - з президентсько-парламентської республіки вона стала парламентською.

Національна армія Молдови створена відповідно до Указу Президента № 193 "Про утворення Збройних сил" від 3 вересня 1991 р. Конституція та Концепція національної безпеки покладають забезпечення військової безпеки на Збройні сили [26]. Перша Військова доктрина була розроблена й офіційно опублікована 1995 р. [27]. До 1997 р. процес створення структур ЗС був завершений. Призов до армії відбувається двічі на рік. Термін служби - 12 місяців. Паралельно армія поступово переходить на контрактний спосіб формування. Станом на 1997 р. Збройні сили нараховували біля 11 000 осіб. Число резервістів на той час становило 300 тис. Придатними до армійської служби вважається 1 145 000 осіб. Перші частини молдовської армії були створені з резервістів навесні 1992 р. для військової боротьби з Придністровською гвардією [28].

1999 р. Молдова встановила постійні контакти з НАТО, тоді було прийнято рішення про скорочення армії до 6,5 тис. З 2007 р. республіка підписала індивідуальний план дій партнерства з Північноатлан-

тичним альянсом. За сумісними планами Молдова-НАТО передбачено реформування системи безпеки й оборони країни за стандартами та принципами Альянсу [29].

Збройні сили Республіки Молдова (ЗС РМ) включають сухопутні війська та військово-повітряні сили, куди входить ППО, а також війська прикордонної служби. Військові витрати РМ у мільйонах доларів США у постійних цінах у період 1993 - 2000 рр. відповідно становили: 88,4; 57,2; 83,5; 81,4; 85,8; 57,0; 43,2; 35,9 млн \$ [30]. Цей показник у співвідношенні до ВВП за вказаний період коливався в значеннях 0,5-0,9 %, що втричі менше від вимог НАТО.

Сухопутні війська створені 1991 - 1992 рр. і нараховують 5 710 осіб. До їх складу входить чотири бригади, один окремий полк зв'язку "Бесарабія" та два батальйони "голубих касок" та спецназу. Три піхотні бригади "Молдова" дислоковані в м. Бельци, "Стефан чел Маре" у Кишиневі, "Дакия" в м. Качур. Артилерійська бригада "Прут" дислокована в м. Ургени. За даними *The Military Balance* за 2010 р., на озброєнні знаходиться техніка виробництва СРСР, Румунії та США. Переважно це БМП, легкі броньовані багатоцільові тягачі, бронетранспортери, реактивні системи залпового вогню, артилерійські системи, зенітне озброєння. Відповідно до вимог Договору про звичайні збройні сили в Європі від 19 листопада 1990 р. для Молдови встановлені такі ліміти на озброєння: 210 танків, 210 бронетранспортерів, 250 артилерійських систем, 50 літаків та 50 гелікоптерів. Фактично за даними трьох закордонних військово-аналітичних джерел на озброєнні в період 2007 - 2010 рр. знаходилось: броньованих бойових машин 197-310 од., артилерійських систем 148-155 од., реактивних систем залпового вогню 11 од., військово-транспортної авіації 5-20 од., пускових зенітних ракет 12-25 од. [31, 32, 33].

Військово-повітряні сили Молдови створені 1990 р. і нараховують біля 1 тис. військовослужбовців. У своєму складі мають авіаційну бригаду. Основне місце дислокації - авіабаза м. Маркулешти (колишній аеродром Чорноморського флоту СРСР). На озброєнні військової авіації знаходяться МіГ-29С (багатоцільовий винищувач), винищувачі МіГ-29УБ (учбовий), гелікоптери Мі-8 МТВ-1, Мі-8ПС, військово-транспортні літаки Ан-2Т, Ан-24 РВ, Ан-26, Ан-72. Авіація брала участь у процесі Придністровського військового конфлікту. Багато літаків за час незалежності продані Румунії, США, Ємену.

Для України і Молдови залишається проблемою перебування на території Придністров'я Оперативної групи військ РФ чисельністю 3,5-3,7 тис. військовослужбовців та наявності складів із боеприпасами. ОБСЄ визначила кінцеву дату виведення російських військ - 31 грудня 2002 р., однак згодом Президент ПМР І. Смірнов категорично виступив проти цього. Дата переносилась. Ситуація не відповідає принципу постійного військово-політичного нейтралітету, який проголосила Молдова в Конституції та Військовій доктрині [34].

17 липня 2003 р. на території Дністровської ГЕС стався інцидент, під час якого Молдова в односторонньому порядку визначила проходження державного кордону з Україною, молдовські прикордонники вигнали українських спеціалістів із робочих місць. Прикордонний конфлікт переріс у політичний. Ідеться про один енергоблок, який знаходиться на території Молдови відповідно до договору про безстрокове користування земельною ділянкою. Мол-

дова не надала дозволу українській авіакомпанії "Аеросвіт" на здійснення щоденних авіарейсів із Києва до Кишинєва. Згодом конфлікт було врегульовано.

Україна з Молдовою залишається "далеким" сусідом через низку невирішених проблем. Ідеться про передачу Україні 7 км автодороги Одеса-Рені в районі с. Паланка, яка проходить територією Молдови, делімітацію та демаркацію державного кордону в районі Новодністровської ГЕС, відновлення прямих авіарейсів Київ-Кишинів [35]. Україна зацікавлена в територіальній цілісності Республіки Молдова. Спільний кордон із невизнаною ПМР довжиною 450 км розглядається як зона напруги й реальна військова загроза для України у випадку ескалації конфлікту.

Чорноморський та причорноморський регіони, куди входить Молдова, мають важливе геополітичне значення. Тут переплітаються інтереси США, НАТО, ЄС, Росії, Туреччини, Румунії. Ці регіони мають велике значення для України. У регіонах посилюється присутність США та НАТО, що послаблює військово-політичні позиції Росії. У цьому випадку Придністров'я є "козирною картою" Москви для реалізації військової присутності в Причорномор'ї. Чорноморський флот РФ поступається в 3-4 рази чисельністю турецькому ВМФ, а також набагато слабший від 6-го американського флоту, який дислокований у Середземному морі. Порівняння військово-морських сил НАТО та Росії, дислокованих у цьому регіоні, теж не на користь Москви. Росія хоче вважати вказані регіони стратегічною зоною своїх інтересів. Військово-політична стратегія Росії в цьому регіоні полягає в блокуванні всіх стратегічних проєктів, які вона не в змозі контролювати, та в прагненні максимально посилити свій військово-політичний контроль над Грузією, Україною та Молдовою. Реалізуючи військово-морську концепцію "Морська міць-21", США, у свою чергу, розгорнули військові бази на території Румунії 2005 р. та Болгарії 2006 р. [36].

Висновки

1. Молдова має багаторічний гострий внутрішній військово-політичний конфлікт із Придністров'ям та "законсервованим" із Гагаузією. Причина лежить у національно-мовній площині та можливому прорумунському курсі офіційного Кишинєва. На її території знаходяться підрозділи та військові склади російської армії, що суперечить постійному нейтралітету країни. На думку молдовських експертів, військова присутність Росії в Придністров'ї є джерелом напруги й живить придністровський сепаратизм.

2. Придністров'я для Росії в найближчі роки буде залишатись військовим плацдармом, із якого можна впливати на Східну Європу та Західне Причорномор'я, тому РФ буде всіма способами підтримувати ПМР.

3. У політичному житті Молдови продовжується боротьба між демократичною та комуністичною ідеологією, що характерно майже для всіх пострадянських республік.

4. Російсько-молдовські стосунки 2007 р. мали на меті спільні дії, що усувало з переговорного процесу Україну. Російські фахівці розробили "Стратегію розвитку Придністров'я до 2025 р.", у якій передбачена економічна допомога. Румунія у свою чергу теж опікується Молдовою, закликаючи останню до об'єднання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боєчко В. Кордони України : історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарчук. - К. : Основи, 1994. - 167 с.
2. Гакман С. М. Приєднання Бессарабії та північної частини Буковини до СРСР: військові аспекти / С. М. Гакман // Науковий вісник Чернівецького університету. - Вип. 96-97 : Історія. - Чернівці, 2000. - С. 69-81.
3. Григоришин С. Перспективи розвитку міжрегіональних відносин у контексті "Договору про привілейоване партнерство та співробітництво між Румунією та Республікою Молдова" / С. Григоришин // Вісник Центру буковинознавства. - Чернівці, 1993. - Вип. 1. - С. 168-174.
4. Илашук А. Республика Молдова в контексте расширения НАТО на Восток: проблемы безопасности и внутренней политической стабильности / А. Илашук // Безопасность та стабільність країн постсоціалістичної Європи в контексті розширення НАТО: ілюзії та реалії : матеріали Міжнарод. наук. семінару. - Чернівці, 2003. - С. 71-76.
5. Мошес А. Геополитические искания Киева: (Центральная и Восточная Европа в политике Украины) / А. Мошес // Pro et contra. - 1998. - Т. 3. - № 2. - С. 95-110.
6. Мошняга В. Молдово-румыно-украинские еврорегионы: реальность и ожидания / В. Мошняга // Республика Молдова в европейском контексте и в аспекте политики безопасности : материалы конф. в г. Гамбурге, 18-19 июня 2001 г. - К. : Заповіт, 2001. - С. 89-93.
7. Нантой О. Придністровський конфлікт і взаємини Молдови і України / О. Нантой // Контекст. - 2001. - № 10. - С. 26.
8. Перепелица Г. Н. Конфликт в Приднестровье (причины, прогноз развития и проблемы урегулирования) / Г. Н. Перепелица. - К. : Стилюс, 2001.
9. Твердохліб В. Молдова після Страсбурга / В. Твердохліб // Дзеркало тижня. - 2001. - № 34. - С. 14.
10. Тищенко Г. Г. Военно-политический курс и вооруженные силы Республики Молдовы и Приднестровья / Г. Г. Тищенко // Молдавия. Современные тенденции развития. Российская политическая энциклопедия. - 2004. - С. 449-492.
11. Волович О. Політика Росії, Туреччини, США і ЄС в Чорноморсько-Каспійському регіоні: взаємодія і суперництво / О. Волович // Чорноморська безпека. - 2008. - № 1 (7). - С. 11-14.
12. Закон Республіки Молдова "Про повернення молдавській мові латинської графіки" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua/Moldova/moldova.php?menu=history>.
13. Мельничук Г. А. Республіка Молдова: шлях до міжнародного визнання (1991-1995 рр.) / Г. А. Мельничук // Історична панорама : зб. наук. праць (Ч. I). - Чернівці, 2009. - 150 с.
14. Istjria Basarabiei de la mceपुरi pana in 1994 / [Scurtu I., Almag D., Gogu A., Pavelescu I.] // Editura Te Romania, Bucurejti, 1994. - P. 93.
15. Голос України. - 1992. - 8 вересня, 2 грудня.
16. Мельничук Г. А. Указ. праця.
17. Шорников П. М. Покушение на статус / П. М. Шорников. - Кишинев : Наука, 1997. - С. 15.
18. Перепелица Г. Н. Указ. праця. - С. 87.
19. Твердохліб В. Указ. праця. - С. 14.
20. Договір про добросусідство, дружбу та співробітництво між Україною і Республікою Молдова. 1992 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uazakon.com/document/tpart12/ixx12132.htm>.
21. Договір про звичайні збройні сили в Європі. Ратифі-

кований Постановою ВР № 2526-XII від 01.07.1992 р. (зміни до договору в Угоді від 19.11.1999 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_314.

22. Нантой О. Придністровський конфлікт і взаємини Молдови і України / О. Нантой // Контекст. - 2001. - № 10. - С. 26.

23. Конституція Молдови. 1994 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.prm.md/const.php?lang=rus>.

24. Постанова (парламенту) про Військову доктрину Республіки Молдова, 1995 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=306988&lang=2>.

25. Ліпкан В. А. Національна безпека України / В. А. Ліпкан. - К., 2007.

26. Указ Президента "Про утворення Збройних сил" № 193 від 3 вересня 1991 р. / Офіційний сайт. Законодавство Молдови [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.md.spinform.ru/president.html>.

27. Постанова парламенту Молдови № 482-XIII від 6 червня 1995 р.

28. Тищенко Г. Г. Указ. праця.

29. Илащук А. Указ. праця.

30. The Military Balance 2010 р. - London, 2010. - P. 188. - (IISS - Військовий довідник).

31. Там само.

32. Мошняга В. Указ. праця. - С. 89-93.

33. Military Technology // World defence Almanac 2007. - 2007. - V. XXXI. - Iss. 1 - P. 247.

34. Jane's World Armies. - 2007. - June. - V. II. - Iss. - P. 498-500.

35. Боечко В. Указ. праця.

36. Григоришин С. Перспективи розвитку міжрегіональних відносин у контексті "Договору про привілейоване партнерство та співробітництво між Румунією та Республікою Молдова" / С. Григоришин // Вісник Центру буковинознавства. - Чернівці, 1993. - Вип. 1. - С. 168-174.

B. Levyk

MILITARY POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA 1991-2011 YEARS

Military and historical analysis behind the background of creating the armed forces of Moldova, its defence policy in the region and international stage has been carried out, as well as examination of the groundlaying legislative acts guaranteeing the security sphere. Military potential of Moldavian armed forces has been evaluated, while bilateral Ukrainian-Moldavian relations have been summarized.

Key words: military forces of Moldova, Moldova's military policy, military security of Moldova, Ukrainian-Moldovan relations.

© Б. Левик

Надійшла до редакції 31.08.2012

УДК 94 (477.83.86)

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ РУСОФІЛЬСЬКИХ ТОВАРИСТВ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ ст.

ЛІЛІЯ ШОЛОГОН,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історіографії і джерелознавства

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

У статті аналізується зміст наукових та популярних періодичних видань русофільських товариств Галичини другої половини ХІХ - початку ХХ ст. Вони дозволяють простежити основні аспекти діяльності громадських організацій русофільського спрямування, з'ясувати їх роль у національному русі українців Галичини впродовж зазначеного часового проміжку.

Ключові слова: Галичина, русофільські товариства, періодичні видання.

Постановка проблеми. У другій половині ХІХ - на початку ХХ ст. у Галичині було створено ряд громадських організацій русофільського спрямування, які працювали на основі затверджених органами державної влади статутів. Серед них найбільш активно діяли товариства "Галицько-руська матиця" (з 1848 р.), Руський народний інститут "Народний дім"

(з 1869 р.), Товариство імені Михайла Качковського (з 1874 р.). Окремі з них були причетними до виходу у світ періодичних видань, на сторінках яких намагалися інформувати читачів про свою діяльність, пропагувати ідею історичної та культурної єдності українців та росіян тощо. Такі періодичні видання є цікавими для дослідження національного руху ук-